

SUDSKA PRAKSA

Vlado Sirotić*

Trenutak spoznaje o krivotvorini kod privilegiranog kaznenog djela krivotvorenja novca iz čl. 274 st. 3. Kaznenog zakona

Privilegirano kazneno djelo krivotvorenja novca iz čl. 274 st. 3. Kaznenog zakona čini i onaj počinitelj koji je u trenutku primanja krivotvorenog novca, kojeg je kasnije stavio u optjecaj, znao da je isti krivotvoren.

**Općinski sud u Pazinu, K-116/04, od 4. srpnja 2005.
(Županijski sud u Puli, KŽ-66/06, od 3. ožujka 2006.)**

Činjenično stanje

Okrivljenik je zamjenom, uz nagradu, dobio 5800 krivotvorenih eura, u novčanicama od po 200 eura, te je potom istima, dana 21./22. kolovoza 2004., znajući da su krivotvorene, u kockarnici u Poreču plaćao uloge u igri na ruletu. Državno odvjetništvo je okrivljenika optužilo zbog kaznenog djela krivotvorenja novca iz čl. 274 st. 1. Kaznenog zakona - da je lažni novac stavio u optjecaj, dok je Sud okrivljenika proglasio krivim za privilegirani oblik tog kaznenog djela iz čl. 274 st. 3. Kaznenog zakona - da je lažni novac koji je primio kao pravi, znajući da je lažno načinjen, stavio u optjecaj. Sud smatra nebitnim za postojanje tog oblika kaznenog djela da li je okrivljenik u trenutku primanja krivotvorenog novca znao ili nije znao da je isti krivotvoren. Protiv presude žalbu je podnio samo okrivljenik. Drugostupanjski sud se, odbivši žalbu, o ovom pitanju nije posebno izjašnjavao.

Iz obrazloženja

Slijedom navedenog, ovaj sud nalazi utvrđenima obilježja inkriminiranog ponašanja propisanog u stavku 3. članka 274. Kaznenog zakona koja ostvaruje onaj tko lažni novac koji je primio kao pravi, znajući ili saznajući da je lažno načinjen ili preinačen, stavi u optjecaj. Navedeno predstavlja privilegirani oblik osnovnog kaznenog djela - Krivotvorenje novca. Naime, okrivljenik je prilikom zamjene novčanica sa navedenom trećom osobom novčanice u apoenima od 200 eura primio kao prave. Ovaj sud nije posebno utvrđivao trenutak saznanja okrivljenika da su predmetne novčanice krivotvorene tj. da li je okrivljenik već u samom trenutku njihovog primanja znao da su krivotvorene ili je to kasnije saznao budući je za postojanje ovog oblika kaznenog djela krivotvorenja novca bitno da je on lažne novčanice primio kao prave te ih potom stavio u optjecaj (Kazneno pravo Posebni dio, dr. sc. Horvatić Ž., dr. sc. Šeparović Z. i dr., Masmedia, Zagreb, 1999.g.). Mada cijeneći činjenice da je zamjena obavljena uvečer, u caffè baru hotela "Poreč", da su okrivljenik i treća osoba bili sami te da je

* Vlado Sirotić, v.d. županijskog državnog odvjetnika u Puli

za zamjenu okrivljenik dobio nagradu od 1.000,00 kuna sasvim realno proizlazi da je okrivljenik tada već znao da prima lažne novčanice.

Obzirom da su u ovoj kaznenopravnoj stvari utvrđena obilježja osnovnog te uz njega i privilegiranog kaznenog djela krivotvorenja novca, okrivljeniku je na teret stavljeno privilegirano djelo kao *lex specialis*.

Napomena

Pravno stajalište Suda je pogrešno. Privilegirano kazneno djelo krivotvorenja novca iz čl. 274 st. 3. Kaznenog zakona može postojati jedino kada počinitelj u trenutku primanja krivotvorenog novca ne zna da je isti krivotvoren.

Razvidno je da se u potporu svog stajališta Sud poziva na Kazneno pravo, Posebni dio, Zagreb, 1999. Horvatić Ž., Šeparović Z. i sur. Na str. 370-371 se navodi: "Pribavljanje lažnog novca s ciljem da ga se stavi u optjecaj kao pravi - predstavlja sve radnje usmjerene stjecanju lažnog novca koje poduzima počinitelj s ciljem da tako pribavljeni lažni novac stavi u optjecaj kao pravi. Kao i kod posljednjeg oblika izvršenja ovog djela iz stavka 1." - stavljanje lažnog novca u optjecaj op. a. - "počinitelj stavlja u optjecaj lažni novac čime je djelo dovršeno. Iz izričaja 'znajući ili saznajući da je novac lažno načinjen ili preinačen' proizlaze dvije mogućnosti u pogledu počiniteljevog znanja o tome da je primio krivotvoreni novac. Moguće je, naime, da je počinitelj u trenutku primanja novca zakonitim putem (npr. prodajom određene robe) znao da se radi o krivotvorini, no isto tako da u času primanja nije znao za 'kriminalno' podrijetlo toga novca, već je za to saznao tek kasnije po primitku. Ono što je, međutim značajno za postojanje oblika kaznenog djela krivotvorenja novca iz st. 3. je u tome da je počinitelj bez obzira na vrijeme saznanja o tome da je primio krivotvoreni novac (u trenutku ili nakon njegova primitka), tako primljeni novac odmah (ukoliko je u trenutku primanja znao da se radi o krivotvorini), ili nakon određenog vremena (ukoliko je tek nakon primitka novca saznao da se radi o krivotvorini) stavio u optjecaj.

Na pogrešnost stajališta Suda prije svega ukazuje gramatičko tumačenje članka 274 st. 3. Kaznenog zakona. Naime, ako netko prima lažni novac kao pravi onda on u tom trenutku ne zna da je isti krivotvoren. Takvu spoznaju može steći jedino kasnije. Suprotno, ako u trenutku primanja zna da je novac krivotvoren, onda isti ne prima kao pravi. Nadalje, ne može se prihvatiti da pojmovi "znajući" i "saznajući" imaju različiti sadržaj, pa da se pojam "znajući" odnosi na znanje o krivotvorini u trenutku primanja krivotvorenog novca, a pojam "saznajući" na naknadno stečeno takvo znanje. Tako pojam "znajući" ne može označavati znanje počinitelja o krivotvorini u trenutku primanja krivotvorenog novca do kojeg je došao zakonitim putem (npr. prodajom). Očito je od te premise pošao Sud pa zaključio da pribavljanje krivotvorenog novca zamjenom (zakonitim putem) opravdava primjenu članka 274. st. 3. Kaznenog zakona. Pri varijanti takvog primanja krivotvorenog novca proizlazi i daljnje stajalište Suda - da je krivotvoreni novac primljen kao pravi. Svemu tome se ne protivi samo gramatičko tumačenje. Valja istaći da je kriminalna praksa glede pribavljanja krivotvorenog novca upravo takva da se isti, u pravilu, pribavlja pravnim poslovima koji su sami po sebi zakoniti (npr. kupoprodajom, zamjenom i sl.), a ne na nezakonit način (npr. krađom, utajom, prijevarom i sl.), pa takav uobičajeni, način pribavljanja krivotvorenog novca ne može privilegirati to kazneno djelo.

Nastavno, ukoliko počinitelj u trenutku primanja krivotvorenog novca zna da je isti krivotvoren, a po logici stvari takav se novac pribavlja radi kasnijeg stavljanja u optjecaj, te isti stavi u optjecaj, onda se dolazi do istog, (pogrešnog) zaključka do kojega je došao i Sud, tj. da su istovremeno ispunjena obilježja osnovnog i privilegiranog kaznenog djela krivotvorenja novca. A to pravno nije moguće. Privilegirano kazneno djelo iz članka 274. st. 3. Kaznenog zakona u sebi sadržava manju količinu nepravda, razvidnu kroz okolnost što počinitelj u trenut-

ku primanja krivotvorenog novca ne zna da je isti krivotvoren. Upravo ta okolnost privilegira to kazneno djelo, a što se ogleda kroz puno blaže propisane sankcije (novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine) u odnosu na osnovni oblik istog kaznenog djela iz čl. 274. st. 1. i 2. Kaznenog zakona (kazna zatvora od jedne do deset godina). Dakle, kod tog oblika kaznenog djela počinitelj ne postupa od početka zlonamjerno. Nakon kasnijeg saznanja da je primio krivotvoreni novac, u pravilu, isti stavlja u optjecaj kako bi nadoknadio pretrpljenu štetu.

Međutim, valja uputiti zamjerku zakonodavcu što izričaj "znajući ili saznajući" predstavlja loše nomotehničko rješenje, jer se sa dva različita pojma označava isti sadržaj. Stoga se ispravno navodi, Novoselec P., (ur), Kazneno pravo, Posebni dio, Zagreb, 2007., str. 308., da ovaj izričaj predstavlja tautologiju. Slično, i Bačić F. Marginalije uz novi Kazneni zakon, (Posebni dio), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu I/1998., navodi da pojam "saznajući" (uz postojanje pojma "znajući" op. a.) stvara nejasnoću.

Stoga, da bi se izbjegle bilo kakve moguće nejasnoće potrebno je, de lege ferenda, izostaviti jedan od ta dva pojma. Do tada, pojam "znajući" (jasno i "saznajući") iz čl. 274 st. 3. Kaznenog zakona treba tumačiti tako da se on isključivo odnosi na znanje o krivotvorini u trenutku stavljanja krivotvorenog novca u optjecaj, a ne na znanje o krivotvorini u trenutku primanja takvog novca. Time bi se sačuvao i kontinuitet tumačenja (bez daljeg vraćanja u prošlost) prema prethodnom zakonodavnom rješenju tog pitanja (privilegiranog kaznenog djela krivotvorenja novca) iz članka 148. st. 4. Osnovnog Krivičnog zakona Republike Hrvatske iz 1992. U istom se subjektivni element "znajući ili saznajući" nije navodio, već se za taj oblik privilegiranog kaznenog djela kažnjavao onaj tko je lažni novac što ga je primio kao pravi stavio u optjecaj.